

Corneliu-Liviu POPESCU

Discursul public fascist al ministrului de Externe Cioroianu și pasivitatea complice a autorităților publice

I. Contextul afirmațiilor publice ale Ministrului de Externe Cioroianu

În toamna anului 2007, presa română a reluat pe larg informațiile publicate de presa italiană, privind presupusa implicare a unui cetățean român, de origine etnică romă, aflat în Italia, în săvârșirea unor infracțiuni de violență (viol și omor), având ca victimă o persoană de sex feminin, cetățean italian.

În ziua de 2 noiembrie 2007, în cadrul unei emisiuni la un post de televiziune, președintele Comisiei juridice a Camerei Deputaților, deputatul Partidului Conservator Sergiu Andon, prezent în studio, a făcut vorbire despre o inițiativă legislativă referitoare la modificarea Codului penal, prevăzând sancțiunea penală a interdicției judiciare temporare de părăsire a teritoriului României.

În cadrul acestei emisiuni TV, a intervenit prin telefon domnul Adrian Cioroianu, la acea dată Ministrul de Externe al României, căruia președintele Comisiei juridice a Camerei Deputaților i-a cerut să-și exprime părerea, în calitate de „titular al Externelor”, cu privire la această propunere legislativă.

La momentul intervenției televizate, domnul Adrian Cioroianu se afla, în calitate de Ministru de Externe, în vizită oficială în Egipt.

În afară de demnitatea publică, domnul Adrian Cioroianu este conferențiar universitar la Catedra de istoria românilor din cadrul Facultății de Istorie a Universității din București.

II. Conținutul afirmațiilor publice ale Ministrului de Externe Cioroianu

„Vă rog să mă credeți. Și eu mă gândesc de săptămâni de zile care ar fi situația. Eu vă spun deschis că nu mi se pare cea mai bună soluție aceasta, de a nu-i lăsa să părăsească. Aceasta ar trebui să fie, cum să spun, cea mai ușoară pedeapsă. Acești oameni, din păcate, repet, nu am studii de drept, nu vreau să pozez în altceva decât ceea ce sunt, dar, așa cum judec eu, acești oameni care comit astfel de fapte, acești oameni nu trebuie trimiși în regim de celulă, cu televizor, ar trebui puși la muncile cele mai dure și formate probabil batalioane din alea disciplinare. Nu știu dacă asta le-ar aduce mintea la cap, dar, credeți-mă, eram ieri pe drumul dintre Alexandria și Cairo, la sfârșitul vizitei, îmi veneau știrile din țară, din păcate pe SMS, nu puteam fi prins pe telefonul mobil, vă dați seama, prin deșert (...) și mă gândeam dacă nu cumva puteam cumpăra un teren în deșertul ăla egiptean, să-i plasăm acolo pe cei care (...)ne fac de râs”¹.

---

¹ (<http://www.mediafax.ro/politic/cioroianu-surprins-propriile-declaratii.html?1687;1026123>)

III. Natura fascistă a afirmațiilor publice ale Ministrului de Externe Cioroianu

Având în vedere contextul în care afirmațiile au fost făcute (starea de isterie publică antiromă generată de presupuse infracțiuni de violență săvârșite de un cetățean român de origine etnică romă), este imposibil de evitat concluzia că „beneficiarii” mesajului Ministrului de Externe Cioroianu sunt, în primul rând (chiar dacă nu exclusiv) persoanele de origine etnică romă, cu toate că acest lucru nu este afirmat expres (fiind fără relevanță faptul că sunt vizate doar acele persoane care au săvârșit ori sunt bănuite că ar fi săvârșit infracțiuni grave de violență). Dimensiunea discriminatorie bazată pe originea etnică este astfel de netăgăduit. Discriminarea rasială sau etnică violează art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului, privind interzicerea discriminării.

Soarta care trebuie rezervată acestor persoane este aceea a pedepselor inumane și degradante sau a torturii, precum și a muncii forțate sau obligatorii. Astfel, executarea unei pedepse penale în regim de celulă nu este suficient, ci se impune formarea de batalioane disciplinare și impunerea de munci dure. Aceasta intră în contradicție cu art. 3 și art. 4 din Convenția europeană, care interzic relele tratamente și munca forțată sau obligatorie.

Mai mult, aceste persoane trebuie izolate într-un loc de detenție aflat în afara țării, ceea ce se califică juridic drept exil, cu violarea clară a art. 3 din Protocolul adițional nr. 4 la Convenția europeană.

Nu în ultimul rând, plasarea locului de detenție în deșert, includerea în batalioane disciplinare, supunerea la muncile cele mai dure și evitarea unui simplu regim de celulă exprimă evident intenția exterminării fizice, în contradicție manifestă cu art. 2 din Convenția europeană, care garantează dreptul la viață.

În acest discurs public al ministrului Cioroianu sunt prezente multe elemente fasciste. Persoanele vizate sunt de origine etnică romă. Ele trebuie incluse în batalioane disciplinare și supuse la muncile cele mai dure. Detenția acestor persoane nu trebuie să se facă într-un simplu regim de celulă, ci în spații de detenție aflate în deșert, adică în lagăre de concentrare. Este admisibil ca scopul să nu poată fi reeducarea, ceea ce înseamnă că se vizează exterminarea, deci respectivele lagăre pot fi calificate drept lagăre de exterminare. Discriminare rasială, batalioane disciplinare, muncă forțată și obligatorie, lagăre de concentrare și exterminare, exterminare fizică sunt componentele evidente (explicite sau implicite, dar clare) ale discursului public al ministrului Cioroianu, discurs care are astfel un caracter fascist.

Trebuie subliniate și două elemente suplimentare. Primul este acela că autorul discursului fascist, la momentul respectiv, ocupa demnitatea de ministru de externe și, mai mult, se afla în vizită oficială în străinătate, el exprimând astfel o poziție oficială în numele statului român. Al doilea element este acela că discursul fascist nu vizează o acțiune individuală, folosirea pluralului indicând necesitatea unei acțiuni a Guvernului, a statului român, de a cumpăra teren în deșertul egiptean și de a duce o politică de exterminare rasială.

Din punct de vedere penal, discursul fascist al ministrului Cioroianu poate fi calificat drept propagandă naționalist-șovină, prevăzută și pedepsită de art. 317 C.pen.

IV. Lipsa de protecție a afirmațiilor fasciste ale ministrului Cioroianu pe terenul art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului

Libertatea de exprimare, atât sub forma libertății de opinie, cât și sub aceea a libertății de informație, este consacrată de art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa, se arată foarte severă cu privire la ingerințele în libertatea de exprimare politică, și anume libertatea de exprimare a oamenilor politici, pe chestiuni de interes general, care propun un proiect politic.

Astfel, spre deosebire de alte dimensiuni ale libertății de exprimare (cum ar fi publicitatea comercială), unde statele dispun de o mai mare marjă națională de apreciere cât privește ingerințele, atunci când este vorba despre ingerințe în libertatea de exprimare politică marja națională de apreciere este extrem de redusă.

Conform jurisprudenței constante a instanței europene de contencios al drepturilor omului, nu sunt permise ingerințe ale statului în libertatea de exprimare politică decât în două ipoteze: atunci când discursul politic incită la ură, la violență sau la utilizarea unor mijloace neconstituționale și, respectiv, atunci când modelul politic propus este nedemocratic.

Rezultă că jurisdicția europeană împărtășește nu concepția unei democrații procedurale (regula de aur „majoritatea decide”, indiferent ce), ci pe aceea a unei democrații substanțiale și militante (democrația are dreptul să se protejeze împotriva inamicilor democrației). Drepturile omului (spre exemplu, libertatea de exprimare, libertatea de asociere, dreptul la alegeri libere) nu pot fi folosite pentru a distruge regimul democratic, acesta fiind singurul compatibil cu valorile exprimate de Convenția europeană a drepturilor omului.

În același sens este și art. 17 din Convenție, privind interzicerea abuzului de drept, chiar dacă acesta este utilizat, în general, cu prudență în jurisprudența Curții.

Este evident că un discurs politic fascist propune un model politic fundamental nedemocratic și manifest contrar drepturilor omului. Pe cale de consecință, un astfel de discurs nu este protejat de art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului.

V. Lipsa de protecție a afirmațiilor fasciste ale ministrului Cioroianu pe terenul art. 30 din Constituția României

În Legea fundamentală a statului român, libertatea de exprimare este consacrată în art. 30, intitulat „Libertatea de exprimare”.

În același timp însă, alin. (7) din acest articol interzice, *inter alia*, îndeemnul la ură națională sau rasială și incitarea la discriminare.

Cum un discurs fascist intră în domeniul de aplicare a art. 30 alin. (7) din Constituție, înseamnă că el este interzis, nefiind protejat ca formă a libertății de exprimare.

VI. Pasivitatea complice cu afirmațiile fasciste ale ministrului Cioroianu a autorităților publice politice

Conform atribuțiilor conferite de Constituție, mai multe autorități publice având caracter politic aveau nu numai dreptul, dar și obligația să intervină pentru a sancționa discursul fascist al Ministrului de Externe Cioroianu.

În primul rând, este vorba despre Primul-ministru, în răspunderea politică a căruia se află componența echipei guvernamentale. Primul-ministru trebuia să facă imediat o propunere Președintelui României de revocare din funcția de membru al Guvernului a domnului Cioroianu, în temeiul art. 85 alin. (2) din Constituție.

În al doilea rând, avem în vedere Parlamentul, în bloc și separat, prin cele două Camere. Pe de o parte, fiecare dintre cele două Camere putea să discute și să adopte o moțiune (simplă) prin care să dezavueze public discursul fascist al Ministrului de Externe, potrivit art. 67 din Constituție. Pe de altă parte, întrucât Guvernul (în întregime, dar și fiecare dintre membrii săi, priviți izolat) trebuie să se bucure de încrederea Parlamentului (a majorității parlamentare), constatându-se pasivitatea complice a Premierului (prin nedeclanșarea procedurii de revocare din funcție), trebuia ca în cadrul Parlamentului să se inițieze o moțiune de cenzură, pentru demiterea Guvernului, pe ideea răspunderii politice solidare a echipei guvernamentale, conform art. 109 alin. (1) și art. 113 din Constituție. Nu în ultimul rând, oricare dintre cele două Camere ale Parlamentului ar fi putut cere urmărirea penală a ministrului Cioroianu pentru fapte săvârșite în exercitarea mandatului, în temeiul art. 109 alin. (2) din Constituție.

În sfârșit, Președintele României (care nu s-a sfiit să uzeze și să abuzeze de dispozițiile constituționale privind cererea de urmărire penală a membrilor Guvernului) era îndreptățit să ceară urmărirea penală a acestui membru al Guvernului pentru fapte săvârșite în exercitarea mandatului și să îl și suspende din funcție, potrivit art. 109 alin. (2) din Constituție.

Pasivitatea tuturor acestor autorități publice politice față de discursul fascist al Ministrului de Externe semnifică acceptarea acestui discurs, printr-o complicitate binevoitoare. Cel puțin în ceea ce îl privește pe șeful statului, această pasivitate complice nu este surprinzătoare, ea cadrând perfect cu concepțiile sale politice, sintetizate în expresia de notorietate „țigancă împuțită”.

VII. Pasivitatea complice cu afirmațiile fasciste ale ministrului Cioroianu a autorităților publice neutre din punct de vedere politic

Nu numai Primul-Ministru, Parlamentul și Președintele României, ci și autoritățile publice neutre din punct de vedere politic s-au complăcut într-o pasivitate revoltătoare.

Potrivit art. 131 alin. (1) din Constituție, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Parchetul avea obligația, conform principiului legal al oficialității, să se sesizeze din oficiu de săvârșirea unei infracțiuni prin declarația fascistă publică a ministrului Cioroianu și să sesizeze autoritatea competentă constituțional să ceară începerea urmăririi penale, potrivit art. 109 alin. (2) din Constituție.

O altă autoritate constituțională neutră din punct de vedere politic care avea competența să intervină, dar care a rămas pasivă, este Avocatul Poporului. Rolul său este de a apăra drepturile și libertățile persoanelor fizice, potrivit art. 58 alin. (1) din Constituție, el putându-și exercita atribuțiile din oficiu, în temeiul art. 59 alin. (1) din Constituție. Apărarea drepturilor omului implică reacția față de un discurs fascist, ce vizează tocmai distrugerea drepturilor omului și a democrației.

Nu în ultimul rând, obligația legală de a interveni revenea și Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării.

Niciuna dintre aceste trei autorități publice neutre sub aspect politic nu și-a exercitat obligațiile constituționale și/sau legale față de discursul fascist al Ministrului de Externe Cioroianu.

VIII. Lipsa de protecție juridică a fostului ministru Cioroianu față de criticile privind discursul său fascist

A califica afirmațiile ministrului Cioroianu drept „fasciste” și, pe cale de consecință, pe acesta drept „fascist” semnifică exercitarea libertății de exprimare, garantate de art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Calificarea drept „fascist” este o judecată de valoare, iar nu o afirmație de fapt. Ea însă trebuie să se întemeieze pe o bază factuală suficientă și aptă de probațiune, ceea ce nu pune nicio problemă.

Mai mult, potrivit jurisprudenței constante a Curții de la Strasbourg, oamenii politici se expun în mod conștient și voluntar unei priviri atente din partea publicului asupra activității și comportamentului lor și ei trebuie să dea dovadă de o mare toleranță cu privire la critici atunci când este vorba de activitatea lor politică (iar nu de aspecte strict legate de viața lor privată).

Ar fi de dorit ca o organizație neguvernamentală specializată în apărarea drepturilor omului și/sau în promovarea nediscriminării să inițieze o procedură judiciară împotriva fostului ministru Cioroianu (o plângere penală cu constituire de parte civilă). Dacă procedura internă eșuează, ea trebuie urmată de o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pentru încălcarea demnității umane (dimensiune a dreptului la respectarea vieții private, conform art. 8 din Convenție) și a protecției împotriva nediscriminării (art. 14, combinat cu art. 8 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție).